

Mint az ördög a tömjénfüsttől

Andrási Attila esete a délvidéki magyarság potenciális nemzeti színházával

A délvidéki magyarság nem jelentéktelen köreiben úgy irtóznak a „nemzeti” jelzőtől, mint az ördög a tömjénfüsttől. Ezt tapasztalhattuk a szabadkai Népszínház Magyar Társulatának ellenállásában, amelyet Andrási Attila társulatvezetői kinevezése váltott ki belőle. A „nemzet(i)-ellenes alaphangot rögtön a kinevezés után ütötte fel Gerold László színikritikus, az újvidéki Magyar Tanszék nyugalmazott tanára a Magyar Narancsnak nyilatkozva, tudniillik, hogy Andrási Attila „a nemzeti ideológia vonalát követi, amit a színház eddig messze elkerült.” Bizony így van, és nemcsak a szabadkai Népszínház, hanem az összes többi délvidéki magyar színház messze elkerülte. S a nemzeti jellegtől való irtózás az oka annak, hogy immár több mint egy évtizede nem sikerül létrehozni a Vajdasági Magyar Nemzeti Színházat, pedig a kezdeményezés még 2003-ban elindult, majd 7 évre rá a Magyar Nemzeti Tanács határozatot is hozott megalapításáról, nevezetesen, hogy a Népszínház Magyar Társulata önállósuljon, s váljon nemzeti színházzá. Kovács Frigyes, a társulat volt igazgatója, aki évtizedek óta harcolt a Magyar Társulat önállósulásáért, ekkor a Magyar Szónak nyilatkozva a többi között ezt mondta: „Nagyon örülök, hogy a vajdasági magyar politikum mögé állt a kezdeményezésnek. Kicsit zavar és háritásnak érzem, amikor az MNT-ben azt hangoztatják, hogy ez a magyar társulat óhaja, szándéka, kéréme, s nem úgy fogalmazzak, hogy ez társadalmi ügy lett mindannyiunk számára.” Bizony nem lett az. S mindaddig nem lesz, amíg nem öntünk tiszta vizet a pohárba, s nem nézünk szembe őszintén a problémákkal, nem tesszük helyére a dolgokat, amíg a politikum és a kulturális autonómiát megtestesítő érdek-képviselői szervünk kihátrál a saját jó döntése mögül, nem áll ki a kiválasztott társulatvezető mellett, megijed szellemi életünk neoliberais, régi-új megmondóinak összütésétől,

az interneten szerveződő, maguk sem tudják, mi ellen tiltakozóktól és a társulat zsarolással fölértő magatartásától. Ilyen körülmények között döntötte el Andrási Attila, hogy nem várja meg a közös megegyezéssel való távozásának május végi dátumát, hanem azonnali hatállyal benyújtotta lemondását január 23-án.

Andrási Attilát arra kértem, hogy mindezekon felülemelkedve, egy tágabb megvilágításból értékelje: itt, a Délvidéken miért félnek a nemzeti jellegtől, amelyet a színházművészetben ő is képvisel.

A legutóbbi délszláv háborúsorozat, amely a nacionalizmusok összeütközéseként indult, és a sovinizmusok gyűlöletheadjاراتaként végződött, a nemzeti hovatartozás tudata ellen hangolta az embereket. Mindemellett ez pusztán környezeti ok. Létezik egy lelki ok is. A saját közösségi érdekeink mellett nyílt, leplezetlen kiállítás mindekelőtt bátorságot, időről időre áldozatvállalást követel. A bátorság valójában szenvedély, amely pár különösképpen konok szenvedélyfüggőt kivéve, a tömegben jutalmazással ápolható, a jutalmazás elmaradásával sorvasztható. A rendszerváltást követő lassan negyed évszázadban sem a kiállást, sem az áldozatvállalást nem honorálta különösképpen a társadalom. Mi több, az általunk taglalt időszak alatt a szerencsések, valamint az ügyesen helyezkedők kisszámú oligarchiáján kívül rekedt nagyszámú tömeg lassan nincstelenné, adós és bérabszolgává szegényedett, és mint ilyenek nincs már mit feláldoznia.

Legtöbben még manapság is félthetik az egzisztenciájukat a magyarságukért való kiállítás miatt, s talán ezeknek a félelmeknek a gyökerei az 1944-es magyarellenés atrocitásokig vezethetők vissza?

A második világháború végén közösségünket megtizedelték, a délvidéki németeket elűzték, kiirtották. Egy ilyen közösségi traumát ponto-

san azért vált ki az összeütközésben részt vevő egyik fél a másiktól, hogy a csapást elszenvető közösség elveszítse a közbátorságát, azt egy bizonyos értelemben vett Stockholm-szindróma váltsa fel, és a szolganéppé züllesztett közösség tagjai önként szolgáltatassák ki saját elnyomóiknak az ezen elnyomás ellen fejüket felemelni merészselőket.

Ez a jelenség megjelenik az anyaországban és a Kárpát-medencei magyarság körében másutt is?

Magyarországon az önfeladásban jelentkezik. De Istennek hála ott az önfeladó réteg egyre vékonyabb. A hazánktól egykoron elszakított területeken, ha jól sejtem, mindenekelőtt a szellemi életet uralja. Ez jellemző az anyaországban is. Ugyanakkor a globalista törekvéseken kívül a Kárpát-medencében jelen van egy nem kevésbé fontos tényező is, amely az utódállamok érdekeiknek reánk gyakorolt hatásában jelentkezik. Ők mindahányan nemzetállamot építenek, és ezekben a nemzetállamokban többek között mi vagyunk a zavaró tényező. Ezért természetes, hogy támogatják a közösségünket feladókat. Viszont nekünk el kell velük fogadtatnunk, hogy nem szeretjük az árulókat.

Itthon volt-e most betekintése mindezekbe a folyamatokba? Hogy ítéli meg, miért van, hogy a nemzetben való gondolkodást – ami mind a politikában, mind a kultúrában itt-ott fölcillan, megpróbál előtérbe kerülni – igen gyakran visszaszorítják, ellehetetlenítik ezeket a folyamatokat?

Húsz-egynéhány éve költöztem át az anyaországba, most több mint fél évet töltöttem el szeretett szülőföldemen. Azelőtt sokkal keményebben fogalmaztam a délvidéki politikával kapcsolatban. Most ez a félévnyi tapasztalat arra tanított meg, hogy a politikusok attól a környezettől függenek, amelyben dolgoznak. Tudnillik a közösség általános közbátorsági szintje határozza meg a megválasztott politikusok mozgásterét. Nyúlkecbe hiába születik egy Dugovics Titusz, nem fogja tudni, önfeláldozással sem, megvédeni Nándorfehérvárt, hiszen mire az ostrom megtörténne, a rémülten szétfutott nyulak után bizony már régen elült a por a határban. Egy közösség csak akkor képes az önvédelemre, ha tagjai ismernek olyan értékeket, amelyekért készek koc-

kára tenni az életüket. Ehhez elkötelezettség, eltökéltség és bátorság kell. Ezek hiányában az ember kénytelen hinni a nemzetek, közösségek és emberek közötti összeütközések teljes és végső megszűntében, az általános világharmónia mielőbbi beköszöntében, vagyis a globalista mákonyban.

Az anyaországban mennyire sikerül fölvenni a harcot ezzel a folyamattal?

Magyarországon van egy réteg, amely őszintén hisz abban, hogy valóban ez a mennyországi állapot még a mi életünkben bekövetkezik, és az egész világ szerető közösséggé fog válni...

Valóban hiszi, vagy csak mímeli?

Van egy réteg, amely csak mímeli, van egy szűkebb réteg, amely hiszi, de a túlnyomó többség látja, hogy mi a való. Látja, hogy a világ nem a szeretetben való egyesülés felé halad, a történelem ugyanúgy folytatódik, mint ahogy eddig folyt: összeütközések sorában. És sokan azt is látják, hogy a világ vezető hatalma a világban jelenleg betöltött helyzetének az erkölcsi alapjait játssza el. Gondoljunk bele, hogy az elmúlt 20 évben hogyan vélekedtünk az Amerikai Egyesült Államokról, és mit gondolunk róla ma. Én személy szerint mindig határozottan Nyugat-barát voltam, és eljutottam oda, hogy bizonyos kérdésekben, nem kevésben, nem nekik van igazuk, sőt, nap mint nap bűnöket követnek el. Mi több, a világban betöltött szerepüket, ők maguk, tetteikkel ássák alá. Nem tudom, hogy ezután egy jobb világ jön-e, mert nem tudom, milyen jön, de biztos, hogy ennek a viszonyrendszernek, amely ma uralja a világot, eljön a vége. A jelenleg megélt világnak a vége már az ajtónkon kopogtat.

Visszatérve a színházi berkekbe. Gerold László újvidéki színikritikus nyilatkozta 2014 júniusában, az Ön kinevezését követően, a budapesti Magyar Narancs lapnak, hogy András Attila a nemzeti ideológiát követi, amit a szabadkai Népszínház eddig messze elkerült. „Melldöngetős, síró-rívó magyarkodást művel az általa vezetett Magyar Kanizsai Udvari Kamaraszínházban. Ezt fogja csinálni a népszínházban is.”

Mi mindannyian, akik kiálltunk a magyar nemzeti értékek mellett, meg vagyunk bélyegezve. Az Ön által említett személyről nekem minduntalan Sziveri Jánosnak a hozzá írt verse jut eszembe.

A vers címe: Egy körmönfont *Herold*hoz. Én nem tudom, hogy ez a körmönfont most mivel foglalkozik, én az önazonosság-tudatunk erősítésével.

A délvidéki magyarságnak éppen erre lenne nagy igénye, mert a Kárpát-medencében talán itt a legsebezhetőbb a magyarságtudat.

Ennek megerősítése mindannyiunk kötelessége. Csak ezt az utat járva nőhetünk fel eleink legnemesebb erényeihez.

Talán épp ezt ismerte föl a Magyar Nemzeti Tanács, amikor a társulatvezetői posztra benyújtott 4 pályázat közül az Öné mellett állt ki?

Csak remélni tudom, hogy igen. Egy olyan rendszerben, vagyis ebben, amelyben élünk, ahol a tömeg négyévente vélt érdekei szerint dönt a fölötte rendelkezőkről, ott a tudat befolyásolásának eszköze fegyver. Ellenfeleink ezzel már eleitől fogva tisztában vannak, uralmuk alá is vonták szellemi életünket. Vegyünk egy példát. Erre jól fog szolgálni egy könyv. A példának választott könyvet német nyelven írták. Ezt a könyvet jelenleg agyonhallgatják. Annak ellenére, hogy agyonhallgatják, Németországban ez a könyv vezeti a könyvkereskedések eladási listáit! Nem, én most nem arról a könyvről beszélek, amelyre Önök gondolnak. A szóban forgó könyvet Udo Ulfkotte írta. Udo Ulfkotte újságíró. Tizenöt éven keresztül a legrangosabb német napilap, a Frankfurter Allgemeine Zeitung haditudósítója volt. Könyve nyilvános gyónás. Meggyónja mindnyájunknak, hogy újságírói tevékenysége során folyamatosan félrevezette a közvéleményt, nem egyszer nyíltan hazudott. Tevékenységét végig az amerikai és német hírszerző szolgálatok irányították. Egy bizonyos értékrendet, a liberálisat kellett éjjel-nappal hibátlanak hirdetnie, és egy bizonyos hatalom, az Egyesült Államok érdekeit tűzön-vízen keresztül képviselnie, sokszor a nyilvánvaló és egyértelmű igazság ellenére is. Udo Ulfkotte állítása szerint többé-kevésbé ehhez hasonló helyzetben van szinte az egész újságírói társadalom.

Ez esetben már a kezdetektől fogva meg vagyunk vezetve, és mint félrevezetett szabadon választókat vezetnek bennünket az orrunknál fogva a szavazóurnákhoz, majd ezt a folyamatot mint a demokrácia ünnepét ünnepeltetik velünk. És mi, „hoppra” ünnepelünk, hiszen az ember szívesen viduló teremtmény.

No, de a két lelkes vidulás közötti komor szünetben érdemes megvizsgálni, hogy egy ilyen helyzetben, ilyen irányítás alatt lévő társadalomban van-e szerepe a színháznak a tömeg vezetésében vagy megvezetésében.

Minden előadás alatt a színész egy légtérben egy levegőt lélegzik be a közönséggel. Fellépése meghatározója lehet mind a közbátorságnak, mind az esetleges hiányának. Miképpen a nagy költő azon az esőbe fűlt, lassan a múlt kódéba vesző március 15-én a Nemzeti Múzeumnál – a közérdeket dalba öntve – lángra gyújtotta, talpra állította a tömeget, úgy áraszthatja el a színész is tűzzel, vízzel, köddel vagy sárral az ő játékára delejes ámulattal figyelő tömeget.

Ezért minden európai nemzet jól felfogott érdeke, hogy a közéleti témák jelen legyenek a művészetekben. A szellemi életet befolyásoló liberális körök viszont azért küzdenek, nem kis eredménnyel, hogy a művészetekben a közéleti témákat az ösztönélet fő témává tétele váltsa fel. Mi több, az ösztönéletet közéleti témaként állítják be. Közben összekeverik az élmények erejét az érték mértékével.

Mivel az élmények ereje a könnyen viduló emberre delejes hatással van, a tömeg szíves örömet enged annak az ezer kürtből szóló, csábító, negédes mákonynak, hogy az élet nem több, mint a kiegészítő halmazozott élmények halmaza, utána nincs más, mint a gyors, végleges és teljes halál.

Van-e remény arra, hogy az anyaországban és akár a délvidéki magyarság szellemi életében, közéletében fordul a helyzet, és mégis a kis lángok egyszer egy nagy lánggá össze tudnak érni a nemzeti vonalon is?

Isten bármikor bármit megtehet. Nekünk viszont az a dolgunk, hogy mindig minden számítást félretéve tegyük a kötelességünket. Ez nem azt jelent, hogy mérlegelés nélkül tegyük meg lépéseinket, hanem azt, hogy ne csak a saját képességeinkben higgyünk, ne csak az általunk észlelt valósággal számoljunk, hiszen a gondviselés is létezik. Ő itt van velünk, létünk minden pillanatában.

Gerold László színikritikus a földre döngölte Arthur Miller Az ügynök halála című darabjának előadását, András Attila rendezését, az „import” és „hazai” színészek játékát. Ugyanakkor a re-

pertoárra került második bemutatóról, Pozsgai Zsolt író, rendező kiváló Mindszenty-előadásáról egy sort sem írt, pedig ebben, a címszereplőt és még egy színészt kivéve, mind a Népszínház társulatának tagjai léptek föl, és kiváló alakítást nyújtottak, a címszereplő, Molnár Zoltán pedig remekelt. Ezzel a bemutatóval tette le névkártyáját András Attila mint társulatvezető: megmutatta, hogy milyen irányba kívánja vinni a délvidéki magyar színházi életet. Behozni a színpadra olyan kortárs alkotók műveit is (a magyar és világirodalom kiválóságai mellé), amelyekben sorskérdéseinket boncolgatják, szembe-sítenek bennünket nem eléggé ismert vagy félre-ismert történelmi, politikai kérdésekkel, személyiségekkel – s mindezt magas hőfokon, a katarzisz élményét nyújtva, modern színházi eszközökkel megformálva. Vagyis amikor el kellene ismerni a teljesítményt, akkor jön az agyonhallgatás módszere. Ami nekünk nem tetszik, azt kivesézzük, azt lejáratjuk, ami pedig a mi igazunkat kérdőjelezné meg, azt elhallgatjuk, mert amiről nem írunk, nem beszélünk, az meg sem történt, nem létezik. András ellen a világhálón csoportosulás formálódott, s a bejegyzéseiknek tömkelegére reagálva azért megjelent néhány ellenvélemény is. Például a szatmári Híd Egyesület nevében

Krakkó Rudi gratulált a kinevezéséhez, s így folytatta: „Ha ez a döntés politikai döntés volt, akkor végre született egy értékes magyar érdekképviseleti döntés is politikusok jóvoltából!” S ő saját tapasztalatait leszűrve állapította meg, hogy a Magyar Kanizsai Udvari Kamaraszínháznak a Partiumban „bemutatott darabjai a mai napig érezhető nyomokat hagytak a magyarság nemzet tudatának az erősítésében”.

Egy leendő és már régóta tervezgetett Vajdasági Magyar Nemzeti Színház alapjainak csíráját ültethette volna el András Attila a szabadkai Népszínház Magyar Társulatában, de nem volt rá fogadókészség, legalábbis a potenciális nemzeti színházi társulatban nem. Pedig Gerold László szavaival élve, a színház „bármennyire is kollektív vállalkozás, alapfokon mégis egyszemélyes intézmény: profilt, szemléletet, stílust meghatározó irányítóra van szüksége.” (Kinek az érdeke? Portéka, Vajdaság Ma, 2015. február 4.) Csak épp nem András Attilára gondolt. De a hit erejével Jerikó falai is leomlottak. Higgyünk benne, hogy a délvidéki magyarság lelkében föltornyosuló, tabukból, hazugságokból, megbélyegzések, besúgásokból, árulásokból fölépített falak egyszer leomlanak. Sziveri János verse is elősegíti, hogy kimozdítsunk ebből egy-egy téglát.

Sziveri János Egy körmönfont *Heroldhoz*

Olvasom a minap, hogy már olvasol!
Minősíti bár botor önimádat
szerkesztői és „privát” etikádat:
balgaságot ez korántsem orvosol.

Nagyon jól tudom én, kinek dolgozol –
hordod a híreket Fűnek és Fának.
(Nem is csak akkor, hogyha kedved támad.)
De Jerikó fala lassan leomol.

Meg se lep már, egy magadfajta hiú,
„tisztogatást”, hogy felkérésre végez.
Pofa kell biz’ a szolgálalkúséghez.
S vélem: beleszédülhet még a fiú.

Törmelék vagy csupán a téglá-stószban,
ne tetszelegj atyavajdai pózban!

(Sziveri János minden verse, Kortárs Kiadó, 1994, 251. o.)